

Pestprotocol

Valentijnschool

oktober 2014

1. Inleiding

Pesten op school komt veel voor. Een paar uitkomsten uit onderzoek naar pesten: Meer dan 16% van de kinderen uit de laatste drie groepen van de basisschool geeft aan minimaal enkele malen per maand te worden gepest. 5.5% van de kinderen zegt zelf te pesten. De meester of juf is vaak niet op de hoogte, want slechts 53% van de gepeste kinderen vertelt het hun. Maar ook ouders weten lang niet altijd dat hun kind gepest wordt; eenderde van de gepeste kinderen vertelt daar thuis niets over.

Uit de Oudertevredenspeiling 2010 van de Valentijnschool is gebleken dat relatief veel ouders op het gebied van de begeleiding en sfeer ontevreden zijn ten aanzien van de punten (1) 'Omgang van de kinderen onderling' en (2) 'Aandacht voor pestgedrag'. In vergelijking met de Oudertevredenspeiling 2006 is het percentage m.b.t. punt (1) gelijk gebleven (23%). Het percentage m.b.t. punt (2) is gedaald van 29% naar 17%. Hier zien we dus een positieve ontwikkeling.

Aan de hand van dit pestprotocol hopen we aan de verwachting van ouders te voldoen.

Dit pestprotocol vormt een plan van aanpak ten aanzien van:

- Het **voorkomen** van pestgedrag.
- Het **tijdig signaleren** van pestgedrag.
- De **aanpak** van pestgedrag.
- De **samenwerking tussen ouders** en school om pestgedrag te voorkomen en op te lossen.

Dit pestprotocol heeft als doel:

“ Alle kinderen moeten zich in hun basisschoolperiode veilig kunnen voelen, zodat zij zich optimaal kunnen ontwikkelen ”

Door regels en afspraken zichtbaar te maken kunnen kinderen en volwassenen, als er zich ongewenste situaties voordoen, elkaar aanspreken op deze regels en afspraken. De schoolregels zijn beschreven in hoofdstuk 3, zijn zichtbaar op een centrale plek op school opgehangen en staan vermeld in de schoolgids. In de klassen kunnen omgangsregels worden opgesteld, door de leerlingen en de leerkracht zelf. Door elkaar te steunen en wederzijds respect te tonen, stellen we alle kinderen in de gelegenheid om met veel plezier naar school te gaan!

Pesten op school

Pesten komt helaas op iedere school voor, ook bij ons. Het is een probleem dat wij onder ogen zien en op onze school serieus aan willen pakken.

Daar zijn wel enkele voorwaarden aan verbonden:

1. Pesten wordt als probleem gezien door alle betrokkenen: leerlingen, ouders/verzorgers en leerkrachten.
2. De school probeert pestproblemen te voorkomen, het onderwerp wordt daarom regelmatig aan de orde gesteld.
3. Leerkrachten moeten pesten kunnen signaleren en duidelijk stelling innemen tegen pesten.
4. Als pesten voorkomt moet de school over een directe aanpak beschikken.
5. Er is een vertrouwenspersoon nodig.

De contactpersonen klachtenregeling van de Valentijnschool zijn Wendy Bovendeert (wbovendeert@valentijnschool.nl) en Katarina Kos-Hrabovski (khrabovski@solnetwerk.nl). Voor kinderen is er in eerste instantie de eigen leerkracht. Als het kind hierbij niet terecht kan om een of andere reden, kan hij of zij naar de leerkracht van een parallelgroep, de Intern Begeleider of de school maatschappelijk werker.

Externe vertrouwenspersoon van de RVKO is dhr. G. Veldkamp. (010- 4537500 / g.veldkamp@rvko.nl).

Inhoudsopgave

1. Inleiding.....	Fout! Bladwijzer niet gedefinieerd.
2. Informatie over pesten	Fout! Bladwijzer niet gedefinieerd.
2.1 Verschil tussen pesten en plagen	Fout! Bladwijzer niet gedefinieerd.
2.2 Gevolgen voor slachtoffers van pesten	Fout! Bladwijzer niet gedefinieerd.
2.3 Gevolgen voor de pester	Fout! Bladwijzer niet gedefinieerd.
2.4 Meelopers.....	Fout! Bladwijzer niet gedefinieerd.
2.5 Gevolgen voor de meelopers.....	Fout! Bladwijzer niet gedefinieerd.
2.6 Pesten op school.....	Fout! Bladwijzer niet gedefinieerd.
2.7 Digitaal pesten	Fout! Bladwijzer niet gedefinieerd.
3. Preventieve maatregelen.....	Fout! Bladwijzer niet gedefinieerd.
3.1 Preventieve maatregelen op de Valentijnschool	Fout! Bladwijzer niet gedefinieerd.
3.2 Pesten onder de aandacht brengen in de klas	Fout! Bladwijzer niet gedefinieerd.
3.3 Pesten onder de aandacht brengen bij ouders/verzorgers ...	Fout! Bladwijzer niet gedefinieerd.
3.4 Omgangsregels voor en door de leerlingen van de Valentijnschool	Fout! Bladwijzer niet gedefinieerd.
3.4 Pedagogisch klimaat	Fout! Bladwijzer niet gedefinieerd.
3.5 Schoolregels.....	Fout! Bladwijzer niet gedefinieerd.
4. Het tijdig signaleren van pestgedrag	Fout! Bladwijzer niet gedefinieerd.
4.1 Algemeen	Fout! Bladwijzer niet gedefinieerd.
4.2 Leerkracht	Fout! Bladwijzer niet gedefinieerd.
Signalen van pesterijen kunnen o.a. zijn:	Fout! Bladwijzer niet gedefinieerd.
Signalen van slachtoffers kunnen o.a. zijn:.....	Fout! Bladwijzer niet gedefinieerd.
4.3 Bij vermoeden van pesten.....	Fout! Bladwijzer niet gedefinieerd.
5. Aanpak van pesten	Fout! Bladwijzer niet gedefinieerd.
5.1 Rapporteren.....	Fout! Bladwijzer niet gedefinieerd.
5.2 STAPPENPLAN: ‘wanneer pesten gesignaleerd wordt’	Fout! Bladwijzer niet gedefinieerd.
5.3 STAPPENPLAN: ‘wanneer digitaal pesten gesignaleerd wordt’	Fout! Bladwijzer niet gedefinieerd.
5.4 STAPPENPLAN: ‘wanneer er sprake is van herhaling, van een hardnekkig probleem of een ernstige situatie’	Fout! Bladwijzer niet gedefinieerd.
Bijlage I	Fout! Bladwijzer niet gedefinieerd.
A. Aandachtspunten voor een individueel gesprek.....	Fout! Bladwijzer niet gedefinieerd.
B. Gesprek met de gepeste leerling	Fout! Bladwijzer niet gedefinieerd.
C. Gesprek met de leerling die pest	Fout! Bladwijzer niet gedefinieerd.
Bijlage 2.....	Fout! Bladwijzer niet gedefinieerd.
Tips voor ouders.....	Fout! Bladwijzer niet gedefinieerd.
Bijlage 3.....	Fout! Bladwijzer niet gedefinieerd.
Lijst met boeken over pesten	Fout! Bladwijzer niet gedefinieerd.
Filmpjes.....	Fout! Bladwijzer niet gedefinieerd.

2. Informatie over pesten

Zowel jongens als meisjes pesten. Een verschil is dat jongens en meisjes op een andere manier pesten. Meisjes pesten vaak op een stiekeme manier. Ze schrijven nare briefjes naar iemand, ze roddelen of sluiten iemand buiten. Jongens pesten meer door iemand te slaan of te schoppen, of de ander uit te schelden. Deze manier van pesten kun je zien gebeuren, terwijl roddelen vaak moeilijker te achterhalen is. Een ander verschil is dat jongens zowel meisjes als jongens pesten terwijl meisjes nauwelijks jongens pesten.

Vormen van pesten zijn:

Verbaal- schelden, bijnamen geven, dreigen, spotten, naroepen, uitlachen, belachelijk maken, etc.

Fysiek- stukmaken, afpakken en verstoppert van bezittingen, duwen en trekken, slaan en schoppen etc.

Uitsluiten en negeren. Dit is een vorm van indirect pesten die in geen geval over het hoofd mag worden gezien, hoewel het voor buitenstaanders (bijvoorbeeld leerkrachten) niet onmiddellijk waarneembaar is.

2.1 Verschil tussen pesten en plagen

Pesten is het systematisch uitoefenen van psychische en/of fysieke mishandeling door één of meerdere individuen op een persoon, die niet in staat is zichzelf te verdedigen. Bij pesten is de macht ongelijk verdeeld. Pesten heeft negatieve gevolgen voor de slachtoffer. Deze mag niet voor zichzelf opkomen, nog zich verweren. Doet hij dit wel, kan dit voor de pester(s) een reden zijn om hem nog harder aan te pakken.

Bij plagen is er sprake van incidenten. Een persoon zegt iets, een ander zegt iets terug en meestal is het dan afgelopen. Vaak is het een kwestie van elkaar voor de gek te houden. De machtsverhouding is gelijk. Plager(s) en geplaagde(n) hebben een gelijke of bijna gelijke macht. Bij plagen loopt de geplaagde geen blijvende psychische en/of fysieke schade op en is in staat om zich te verweren. (*Drs. Bob van der Meer*)

2.2 Gevolgen voor slachtoffers van pesten

Slachtoffers van pesten zijn meestal zeer ongelukkig, ze zijn bang, wantrouwend en hebben weinig zelfvertrouwen. Ze gaan niet graag naar school en zullen smoezen bedenken om niet naar school te hoeven. De gevolgen van pesten zijn ernstig. Het psychische welbevinden van de slachtoffers wordt zodanig aangetast dat hun sociale, emotionele en cognitieve ontwikkeling belemmerd wordt. Ook wanneer zij volwassen zijn, is de kans groot dat ze moeilijk relaties aangaan. Concreet kan aanhoudend pestgedrag de volgende gevolgen voor het slachtoffer hebben:

- faalangstig en wantrouwend worden, kans op depressiviteit
- geen zelfvertrouwen (meer) hebben
- lichamelijke klachten krijgen
- slecht presteren
- verlegen zijn, komen in een isolement
- poging tot of dreigen met zelfmoord

2.3 Gevolgen voor de pester

De kinderen die pesten, worden de daders genoemd. Daders kom je overal tegen. Deze kinderen hebben vaak gemeen dat ze zichzelf willen bewijzen en doen dat ten koste van anderen. Ze zijn op zoek naar een eigen plek in de groep. Ze zijn bereid ten koste van het slachtoffer te bewijzen dat ze bij de groep horen. Pesten gebeurt meestal niet uit afkeer van het slachtoffer, maar komt voort uit eigen onzekerheid, zwakheid en onmacht. Het is een must om bij de groep te horen. Met het pesten wordt de dader sterker en het slachtoffer zwakker. De pester bezit onvoldoende sociale vaardigheden en kan zich in de groep alleen redden door stoer gedrag. Binnen de groep zijn ze vaak niet geliefd en staan ze geïsoleerd.

De pester:

- leert niet om te gaan met frustraties
- leert niet om te gaan met agressie

Pestprotocol Valentijnschool

- krijgt geen inzicht in de gevolgen van zijn/haar daden
- krijgt een misplaatst gevoel alles te kunnen maken (want zijn gedrag heeft geen gevolgen)
- leert geen respect te hebben voor zijn/haar medemens

2.4 Meelopers

Naast de pester heb je de meelopers. Je kunt deze groep in twee categorieën verdelen. De actieve en de passieve meelopers. Actieve meelopers pesten mee. De passieve meelopers zijn de mensen die het wel zien, maar er eigenlijk niets aan doen of net doen alsof ze het niet zien

Actieve meelopers pesten mee omdat:

- Ze bang zijn anders zelf slachtoffer te worden.
- Ze bang zijn anders niet meer bij de groep te horen.
- Ze niet goed weten wat de gevolgen kunnen zijn.
- Ze profiteren van de situatie om er zelf beter van te worden.

Passieve meelopers doen er niets aan omdat:

- Ze niet weten hoe.
- Ze zelf niet het volgende slachtoffer willen worden.
- Ze niet kunnen omgaan met de groepsdruk.
- Ze gewoon niet zien dat het gebeurt.

Docenten en ouders die niet ingrijpen worden ook gezien als passieve meelopers.

2.5 Gevolgen voor de meelopers

Pesten heeft ook een negatieve uitwerking op de omstanders, de meelopers. Kinderen die het pesten van dichtbij meemaken, voelen zich bang of worden wantrouwend. Ze kunnen zich schuldig gaan voelen dat ze niet ingegrepen hebben. De sfeer op school wordt verpest wat niet ten goede komt aan het leren van de leerlingen. Kinderen die merken dat de leraar de pester niet straft voor zijn agressief gedrag, hebben de neiging om later ook agressie te gebruiken.

2.6 Pesten op school

De school kan er de oorzaak van zijn dat het pestgedrag steeds erger wordt. Het is namelijk belangrijk dat de school een veilige omgeving voor de leerlingen is. De kinderen gaan dan graag naar school, weten dat iedereen geaccepteerd wordt en weten hoe ver ze kunnen gaan. De kinderen nemen het voor elkaar op als iemand gepest wordt en de leerling die gepest wordt weet dat hij bij de leraar terecht kan. De leraar heeft een belangrijke taak om ervoor te zorgen dat iedereen zich op zijn gemak en geaccepteerd voelt. De leraar besteed aandacht aan ieder individu, heeft vertrouwen in de leerlingen en geeft de leerlingen zelf verantwoordelijkheid. De leraar geeft duidelijk de grenzen aan en accepteert pestgedrag niet.

Wanneer de school weinig toezicht houdt op de leerlingen, kan zij het pestgedrag niet signaleren en kunnen de pesters gewoon hun gang gaan. Het is belangrijk dat de school goed toezicht houdt. Met name tijdens de pauzes wordt er op ruzies en pestgedrag gelet. Hierdoor kan meteen ingegrepen worden bij pesterijen en het gedrag kan in de klas besproken worden.

2.7 Digitaal pesten

Digitaal pesten komt steeds vaker voor bij kinderen en jongeren. Veel kinderen zijn actief op internet en hebben bijvoorbeeld een eigen Hyves- of Facebookpagina.

Dankzij de relatieve anonimiteit kun je op de digitale snelweg zeggen wat je wilt. Dat kan een stimulans zijn om geintjes uit te halen die harder van toon en inhoud zijn dan in het 'gewone' leven. De meelopers die in een peestsituatie actief kunnen worden betrokken, ontbreekt hier veelal. Digitaal pesten onttrekt zich dan ook sneller aan het gezichtsveld van ouders en leerkrachten. Ook is digitaal pesten moeilijker als

Pestprotocol Valentijnschool

zodanig te benoemen dan traditioneel pesten. De intentie van de pester en het effect op het slachtoffer liggen verder uiteen.

Dat veel pesters de impact van hun mailtjes en sms'jes onderschatten, heeft twee oorzaken. Ten eerste is het empathisch vermogen van kinderen nog niet zo ver als dat van volwassenen. Ten tweede is er meestal geen direct contact tussen zender en ontvanger. Het pesten gebeurt anoniem. En dat is het grote verschil met 'live' pesten

De meest voorkomende pesterij op internet is het versturen van een anonieme e-mail, 32 % zegt dat wel eens te doen. Op nummer twee staat met 29 % schelden via mail, chatboxen of msn. Andere online pesterijen zijn het sturen van een msn-bom (tientallen berichten per keer sturen, waardoor de computer van de ontvanger vastloopt - 7 %), iemands msn of homepage hacken (11 %), iemands foto op internet zetten (19 %), iemand bedreigen (3 %), iemand met opzet een virus sturen (3 %) of iemand laten schrikken (23 %).

Naast de anonimiteit van de afzender speelt er nog een factor mee, waardoor cyberpesten harder aankomt dan face-to-face-pesten. Het pesten gebeurt niet meer een op een. Een rotopmerking op de website van een klasgenoot kan door de hele klas, door de hele wereld zelfs, gelezen worden.

Volgens Peter Nikken van het Expertise-centrum Jeugd & Media is digitaal pesten bovendien behoorlijk confronterend. 'Een schoolplein kun je mijden, je kunt op een ander tijdstip naar school lopen of een andere route nemen. Maar wanneer je thuis een sms'je op je mobiel krijgt, dan kun je daar niet omheen. Je kunt het bericht zelfs nog een aantal keer herlezen en jezelf zo enorm opjatten. "Eenmaal thuis ben je veilig" gaat niet meer op.' (<http://ouderspo.kennisnet.nl/artikelen/onlinepesten>)

3. Preventieve maatregelen

3.1 Preventieve maatregelen op de Valentijnschool

- **Schoolbreed** wordt het Programma Alternatieve Denkstrategieën gebruikt, een methode voor de sociaal-emotionele ontwikkeling.
- Er zijn schoolregels op de Valentijnschool, die gelden voor iedereen die op school of op het schoolplein is.
- **In de klas** is de leerkracht aanwezig als de leerlingen binnen komen.
- De leerkracht bevordert de goede sfeer in de klas door het positieve te benadrukken.
- In de bovenbouw wordt de methode 'Ik surf veilig' bij het computeren gebruikt. Een van de onderwerpen die de methode behandelt is 'digitaal pesten'.
- De overblijfskrachten melden ernstige ruzies en gesignaleerd pestgedrag aan de leerkracht van de desbetreffende leerling(en), tijdens de overdracht aan het eind van de tussen-de-middag-opvang.
- Tijdens iedere **pauze** moet er voldoende toezicht zijn op de leerlingen. Hiervoor is het goed om strategisch op het plein te staan, om snel aanspreekbaar te zijn door de leerlingen.

3.2 Pesten onder de aandacht brengen in de klas

Hieronder zijn enkele manieren opgesomd om pesten op een speelse en didactische wijze bij leerlingen onder de aandacht te brengen.

- Onderbouw** - Poppenspel voor kleuters. Voorbeeld: de leerlingen bedenken zelf een verhaaltje over een ruzie tussen kinderen. Het verhaal loopt wel goed af.
- Middenbouw** - Een rollenspel, bijvoorbeeld over 'vrienden maken.' Laat de leerlingen nadenken over- en uitbeelden hoe- je dat doet.
 - Een kringgesprek, bijvoorbeeld over: 'welke school is perfect voor pestkoppen?' of 'op welke school wordt er niet gepest?'
- Bovenbouw** - Een collage maken over het onderwerp pesten. Aan de hand van deze collage kunnen de leerlingen over hun gevoelens en mening over pesten praten.

Andere voorbeelden:

- Verhalen over pesten voorlezen/vertellen en daar aansluitend een gesprek over hebben.
- Schoolkrant of website gebruiken om verhalen, gedichten of tekeningen van leerlingen in te plaatsen en zo het onderwerp pesten onder de aandacht te brengen.
- Brief schrijven aan een fictieve pester of slachtoffer met advies.

In de bijlage bevindt zich een lijst met leesboeken en korte documentaires over pesten.

3.3 Pesten onder de aandacht brengen bij ouders/verzorgers

Ieder schooljaar wordt voor de ouders/verzorgers van de leerlingen van groep 5 en 6 een aantal bijeenkomsten gegeven over pesten. In de ouderkamer behandelt de ouderconsulent verschillende onderwerpen die te maken hebben met pesten aan de hand van de map 'Pesten is geen spel' van Stichting de Meeuw.

3.4 Pedagogisch klimaat

Er wordt minder gepest in een **klimaat** waar:

- duidelijkheid is over de omgang met elkaar,
- verschillen tussen mensen onder de aandacht wordt gebracht en aanvaarding hiervan wordt aangemoedigd,
- leerkrachten én ouders/verzorgers duidelijk laten zien dat ze geweld en agressie niet accepteren.

3.5 Schoolregels

De 6 regels worden zichtbaar voor iedereen in de school opgehangen. In de eerste week van het schooljaar worden deze regels een voor een goed met de lln besproken. Daarna worden de regels steeds herhaald.

Op tijd komen is goed,
Want samen starten moet!

Samen spelen, samen delen,
elkaar niet vervelen!

Pesten is nooit goed,
zorg dus dat je aardig doet!

Alle dingen hebben een doel,
kapot maken is niet cool!

Rennen doe je op het schoolplein,
binnen moet je rustig zijn!

Nederlands is onze taal,
op school spreken we het allemaal!

4. Het tijdig signaleren van pestgedrag

4.1 Algemeen

1. Een belangrijke stelregel is dat het inschakelen van de leerkracht niet wordt opgevat als klikken.

Vanaf de kleutergroep brengen we de leerlingen deze regel al bij:

“Je mag niet klikken, maar.....als je wordt gepest of als je ruzie met een ander hebt en je komt er zelf niet uit dan mag je hulp aan de leerkracht vragen. Dit wordt niet gezien als klikken.”

2. Een medeleerling heeft ook de verantwoordelijkheid om het pestprobleem bij de leerkracht aan te kaarten. Alle leerlingen zijn verantwoordelijk voor een goede sfeer in de groep.

3. School en gezin halen voordeel uit een goede samenwerking en communicatie, ook met betrekking tot pesten. Dit neemt niet weg dat iedere partij moet waken over haar eigen grenzen. Het is bijvoorbeeld niet de bedoeling dat ouders naar school komen om eigenhandig een probleem voor hun kind op te lossen. Samen met de leerkracht(en) wordt naar een oplossing gezocht en wordt actie ondernomen. Leerkrachten en ouders moeten alert zijn op de manier waarop kinderen met elkaar omgaan en duidelijk stelling nemen wanneer bepaalde gedragingen hun norm overschrijden.

4.2 Leerkracht

De leerkracht is de eerst verantwoordelijke persoon ten aanzien van pesten op school. Hij of zij ontvangt de eerste signalen. Dit kan doordat:

- de leerkracht zelf iets observeert,
 - de leerkracht gedragsveranderingen bij het kind ervaart,
 - het kind er zelf melding van maakt,
 - de resultaten van het leerlingvolgsysteem Viseon verontrustend zijn,
 - de leerkracht door de ouders op de hoogte wordt gebracht
- Wanneer dit laatste het geval is:
- Neem de ouders van het gepeste kind serieus.
 - Houdt rekening met de gevoelens van de ouders, van zowel het gepeste kind als de ouders van de pester.

Signalen van pesterijen kunnen o.a. zijn:

- Altijd een bijnaam, nooit bij de eigen naam noemen.
- Een klasgenoot voortdurend ergens de schuld van geven.
- Briefjes doorgeven.
- Beledigen.
- Opmerkingen maken over kleding.
- Isoleren en negeren.
- Buiten school opwachten.
- Op weg naar huis achterna rijden.
- Naar het huis van de gepeste gaan.
- Bezittingen afpakken.
- Schelden of schreeuwen.

Signalen van slachtoffers kunnen o.a. zijn:

- * Bezittingen zijn beschadigd.
- * Zijn vaak alleen, lijken geen vrienden te hebben.
- * Worden als laatste gekozen, bijvoorbeeld bij het vormen van groepjes.
- * Geven een angstige en onzekere indruk.
- * Vertonen plotselinge of geleidelijke verslechtering in schoolresultaten.
- * Staan alleen in de pauze

Pestprotocol Valentijnschool

- * Zoekt in de pauze steeds contact met de pleinwacht.
- * Speelt veel met kleine kinderen.
- * Wil niet buitenspelen.

4.3 Bij vermoeden van pesten

'Curatieve aanpak', de niet-confronterende methode:

Bij vermoeden van pesten, werkt het vaak niet om de klas hiermee te confronteren. In veel gevallen zal de klas het waarschijnlijk ontkennen. Bij de niet-confronterende methode snijdt je via een omweg het onderwerp aan. Dit kan bijvoorbeeld via het onderwerp 'oorlog en vrede' en ga vandaar uit naar 'oorlog in de klas' of 'machtmisbruik in het algemeen' naar 'machtmisbruik in de klas'. Door deze curatieve aanpak kan je vermoeden bevestigd worden en worden de leerlingen bewust van de impact van machtmisbruik.

5. Aanpak van pesten

5.1 Rapporteren

Maak een verslag van je bevindingen van het eventuele pestprobleem, zodra je dit signaleert, op een logvel. Noteer de voorvallen om te kunnen concluderen of er sprake is van pestgedrag. Zorg ervoor dat deze informatie ook voor de ouders beschikbaar is.

5.2 STAPPENPLAN: ‘wanneer pesten gesignaleerd wordt’

A. De leerkracht gaat een gesprek aan met **het gepeste kind**. Wanneer het voorval een ernstig karakter heeft, kan ook de IB'er bij het gesprek aanwezig zijn, of het gesprek met de leerling aangaan. Zie bijlage 1A en 1B voor aandachtspunten bij het gesprek.

B. De leerkracht gaat een gesprek aan met **de pester**. Wanneer het voorval een ernstig karakter heeft, kan ook de IB'er bij het gesprek aanwezig zijn, of het gesprek met de leerling aangaan. Zie bijlage 1A en 1C voor aandachtspunten bij het gesprek.

C. De leerkracht gaat een gesprek aan met de overige kinderen, **de meelopers**, van de klas.

Gebruik hiervoor de confronterende methode:

Confronteer de klas met het pestgedrag dat in de klas voorkomt, zodra het pesten duidelijk is gesignaleerd.

- 1 Maak het probleem bespreekbaar in de groep.
- 2 Stimuleer dat de kinderen een eigen standpunt innemen en eventueel partij trekken voor de gepeste leerling.
- 3 Bespreek met de leerlingen dat “meedoen” met de pester meestal kan leiden tot verergering van het probleem.
- 4 Laat inzien wat het effect van zijn/ haar gedrag is voor de gepeste.
- 5 Laat inzien welke positieve kanten de gepeste leerling heeft.

D. Als het pestgedrag (nog) geen ernstig karakter heeft, kunnen **de ouders** na enkele waarschuwingen aan de pester, ingelicht worden. Wanneer het voorval een ernstig karakter heeft, direct een gesprek aangaan met de ouders. (Zie 5.4) Het is belangrijk om de ouders van de gepeste en de pestende leerling te steunen:

- Informatie en advies geven over pesten en de manieren waarop pesten kan worden aangepakt.
- In samenwerking tussen school en ouders het pestprobleem aanpakken.
- Zonodig ouders doorverwijzen naar de School Maatschappelijk Werker.

E. De leerkracht en/of de IB'er maakt afspraken met de betrokkenen en bespreekt de maatregelen/sancties met de betrokkenen: het gepeste kind, de pester, de meelopers en eventueel de ouders.

5.3 STAPPENPLAN: ‘wanneer digitaal pesten gesignaleerd wordt’

A. Probeer de berichten, waarin het pestgedrag voorkomt, te bewaren. Vertel de leerlingen hoe ze dat kunnen doen (bijv. gesprekken of berichten afdrukken, selecteren en kopiëren, MSN-gesprekken opslaan).

B. Blokkeer de afzender. Leg de leerling zo nodig uit hoe hij/zij de pestmail kan blokkeren.

C. Probeer de pester op te sporen. Soms is de pester te achterhalen door uit te zoeken van welke computer op school het bericht is verzonden. Neem contact op met de systeembeheerder. Het is mogelijk om van het IP adres van de e-mail af te leiden van welke computer het bericht is verzonden. Ook is er van alles mogelijk via de helpdesk.

D. Voor aanpak van de pester en hulp aan het gepeste kind, volg je het stappenplan ‘wanneer pesten gesignaleerd wordt’.

5.4 STAPPENPLAN: ‘wanneer er sprake is van herhaling, van een hardnekkig probleem of een ernstige situatie’

A. Bespreken met de Intern Begeleider en de directie inlichten.

De groepsleerkracht brengt, d.m.v. een leerlingbespreking, de IB'er op de hoogte van het pestgedrag. Er wordt samen met de IB'er bekeken welke stappen moeten worden ondernomen. Verder is dit gesprek ook bedoeld om de omvang van het probleem in kaart te brengen. Er wordt geprobeerd om een duidelijke lijn van aanpak te formuleren (zie ad 2). In een volgende bespreking moeten alle verdere voorvallen genoemd worden. Dit om te kunnen kijken of er vooruitgang wordt geboekt en/ of doelen en handelingen moeten worden bijgesteld.

De directie inlichten is van belang om tot afstemming te komen naar de ouders toe. De directie moet hierbij zorg dragen voor een professionele houding. Wanneer zij of de ouders hierbij belang hebben moet er een derde partij komen, die de belangen van de ouders behartigt. Denk hierbij aan een vertrouwenspersoon.

B. Maken van een handelingsplan

De groepsleerkracht en/of de IB'er stelt een plan op om het ongewenste gedrag een halt toe te roepen. In dit plan wordt aandacht besteed aan alle betrokkenen: het gepeste kind, de pester, de middengroep en de ouder(s).

Van belang is hierbij om duidelijke afspraken te maken en elkaar te informeren over de voortgang. Beschrijf de activiteiten die jij en de ouders/verzorgers in stellen om de pestproblemen te verhelpen. Daarnaast is het goed een logboek bij te houden, waarin je je aanpak beschrijft en de mogelijke positieve en negatieve gevolgen van die aanpak. Op die manier kan je na een bepaalde tijd ook constateren of er daadwerkelijk verbetering in de situatie is.

Het handelingsplan kan ook adviezen bevatten aan de ouders over het inschakelen van externe instanties (zie ad 5).

C. Het inlichten van de ouders van pester en het gepeste kind

De groepsleerkracht of de IB'er neemt contact op met de ouders en nodigt hen uit voor een gesprek. In het gesprek wordt het geval besproken en wordt betrokkenheid gevraagd van de ouders bij het zoeken naar een oplossing. Verder moeten ouders betrokken worden bij de uitvoering van het handelingsplan. Er wordt een afspraak gemaakt over het wederzijds informeren naar de voortgang van het proces.

D. Bij geen verandering: maatregelen treffen

Bij aanhoudend pestgedrag kan deskundige hulp worden ingeschakeld zoals de Schoolbegeleidingsdienst, de schoolarts van de GGD of de School Maatschappelijk Werker. Ook kan er voor gekozen worden om de pester tijdelijk in een andere groep te plaatsen, binnen de school. Daarnaast is het (tijdelijk) plaatsen op een andere locatie een mogelijkheid. In extreme gevallen kan een leerling geschorst of verwijderd worden (zie hiervoor het gedragsprotocol).

E. Externe behandeling of begeleiding

Schakel voor de pester, het gepeste kind of de meelopers indien nodig, in overleg met de ouders, hulp in zoals: sociale vaardigheidstrainingen, Jeugdgezondheidszorg, huisarts, GGD.

Wanneer het slachtoffer lichamelijk letsel of materiële schade is toegebracht, kan de politie worden ingeschakeld.

Indien nodig kun je verwijzen naar Bureau Slachtofferhulp: www.slachtofferhulp.nl, tel: 0900-0101.

Jaarlijks wordt er naar de werking van dit pestprotocol gekeken en wordt het geëvalueerd.

Leerkrachten en de medezeggenschapsraad onderschrijven gezamenlijk dit PESTPROTOCOL.

Bijlage I

A. Aandachtspunten voor een individueel gesprek

Individuele gesprekken met pesters en gepester kinderen hebben geen therapeutisch doel. Een leerkracht is geen hulpverlener, geen psychotherapeut en moet dat ook niet worden. Maar een leerkracht geeft wel grenzen aan en fungeert ook als ‘praatpaal’ voor veel kinderen. Individuele gesprekken kunnen daarbij van grote betekenis zijn.

Voorwaarde voor een individueel gesprek

- Er moet voldoende tijd zijn voor een gesprek (reken al gauw op twintig minuten tot een half uur);
- Er moet een ruimte zijn waar ongestoord gepraat kan worden (dus liever niet in een klas waar af en toe iemand ‘binnenstormt’);
- De leerling moet voor het gesprek begint, weten en begrijpen wat de bedoeling is van het gesprek - dat zal dus vooraf heel duidelijk moeten worden verteld;
- De leerling moet ook weten en begrijpen dat het gesprek weliswaar vertrouwelijk is, maar daarom nog niet ‘geheim’; het mag met andere woorden niet zó zijn dat de leerkracht ‘meegezogen’ wordt in een web van geheimhoudingen;
- Kinderen zijn niet allemaal gewend aan een gesprek-onder-vier-ogen, waarbij je elkaar de hele tijd aankijkt. Soms vinden kinderen het prettiger om te praten en tegelijk wat te doen (bijvoorbeeld: wat opruimen in de klas, of samen een eindje wandelen); bij het gesprek moet met dat soort voorkeuren van kinderen rekening worden gehouden.

B. Gesprek met de gepeste leerling

Doel van het gesprek

- De leerling de kans geven om zijn (haar) hart te luchten en te vertellen wat hem (haar) dwars zit, als de leerling dat zelf ten minste wil vertellen;
- Met de leerling samen nagaan hoe de problemen in de omgang met leeftijdgenoten opgelost kunnen worden en hoe soortgelijke problemen in de toekomst voorkomen kunnen worden;
- Nagaan of de leerling misschien andere/meer hulp nodig heeft bij het oplossen van problemen.

Begin van het gesprek

Maak aan het begin duidelijk waarom je dit gesprek wilt voeren (bijv.: ‘ik wil eens met je praten. Ik merk de laatste tijd dat jij nogal eens geplaagd wordt. Ik maak me daar zorgen over. Het lijkt mij heel vervelend voor jou...’)

Vraag vervolgens – heel nadrukkelijk- of de leerling zelf er ook over wil praten. De leerling mag niet het gevoel krijgen ‘op de pijnbank’ gelegd te worden, uitgehoord te worden of wat dan ook. Als een kind er echt niet over wil praten, respecteer dat dan. Beëindig het gesprek zonder verwijt. En voeg er aan toe dat de leerling altijd bij je terecht kan als hij/zij wél wil praten.

Ingrediënten van het gesprek

Als leerkracht zul je in het gesprek de deur zelf moeten openzetten. Dat kan heel goed door open vragen te stellen als:

- ‘wat vind jij er zelf van?’
- ‘heb jij misschien enig idee waarom ze jou pesten?’
- ‘hoe reageer je als het gebeurt?’

Probeer eerst samen vast te stellen wat de leerling precies als probleem ervaart. Dat alleen al kan tijd vergen. Neem die tijd. Draag niet zelf allerlei oplossingen aan, ga vooral niet preken! Vraag liever aan de leerling:

‘Hoe zou je daar nou een oplossing voor kunnen vinden? Heb jij misschien zelf een idee?’

Pestprotocol Valentijnschool

Het belangrijkste ingrediënt in zo'n gesprek is: actief luisteren. Dat betekent: je inleven in de leerling. Niet meelijden, maar meeleven. Dat kan heel goed door zinnestelsels te gebruiken als:

- 'Je bedoelt dat je...?'
- 'Je hebt het gevoel dat...?'
- 'Je probeert duidelijk te maken dat...?'
- 'Je zou het liefst willen...?'

Aandachtspunten

1. Juist omdat zondebokken vaak sociaal niet zo vaardig zijn, is het handig om een gekozen oplossing eerst uit te proberen. Misschien in de vorm van een rollenspelletje, dat je samen speelt.
2. Maak na afloop van het gesprek een afspraak om over een tijdje weer eens samen te praten, om te kijken of de gekozen oplossing echt werkt.
3. Houdt het gesprek, als het even kan, een beetje luchtig. Het is al moeilijk voor een kind om over dit soort onderwerpen te praten. Als het dan ook nog met een sombere ondertoon gebeurt, is het helemaal tobben geblazen.

C. Gesprek met de leerling die pest

Wanneer er sprake is van meerdere pesters, ga dan met de leerlingen individueel in gesprek.

Doel van het gesprek

- Aan de leerling duidelijk maken dat zijn/haar gedrag voor jou onacceptabel is; een duidelijke grens stellen;
- De pester de kans geven om zijn/haar 'verhaal' te vertellen, en als daarin problemen voorkomen: samen zoeken naar een oplossing voor de problemen.

Begin van het gesprek

Maak de leerling duidelijk dat je dit gesprek beslist met hem/haar wil voeren en welke bedoeling je daarbij hebt. Anders dan bij het gesprek met de gepeste leerling geldt hier niet: 'als de leerling geen zin heeft om te praten, dan niet'. Je hebt als leerkracht de behoefte om aan de leerling duidelijk te maken waar de grenzen (in dit geval: m.b.t. plagen/pesten) liggen en dus wil jij dit gesprek voeren.

Stappen

Stap 1: is de toelichting: waarom dit gesprek plaats vindt (zie hierboven).

Stap 2: benoem vervolgens:

- a. Het gedrag van de leerling waar je je aan ergert of waar je bezorgd over bent. Benoem dat zo zuiver mogelijk, dat wil zeggen met weglating van alle overbodige oordelen en verwijten. Alleen het 'zuiver waarneembare gedrag'.
- b. Het gevolg dat het gedrag van de leerling heeft voor andere leerlingen (de zondebok, de rest van de klas, de sfeer in de klas);
- c. Een tenslotte wat je daar zelf van vindt, van het gedrag van de leerling en de gevolgen die dat heeft.

Met deze 3 'elementen' kun je – zonder onnodige verwijten, zonder in gesprek te vervallen- precies aangeven waar de grens ligt, en welk gedrag je niet accepteert en waarom niet .

Stap 3: de kans is groot dat de leerling na zo'n confrontatie in verzet gaat en zegt: 'ja, maar...'.

Dat zijn momenten om over te schakelen op actief luisteren. Luister naar het verzet, de verklaringen van de leerling. Maar blijf bij je (in stap 2) aangegeven grens. Dat kan bijvoorbeeld door, na het verzet van de leerling, te zeggen: ... 'je bedoelt...?' En vervolgens te herhalen: 'en toch vind ik het heel erg (c) dat één van de kinderen in de klas nu bijna niet meer naar school durft (b) omdat jij een paar keer z'n tas hebt afgepakt en leeggegooid in de gang (a).'

Pestprotocol Valentijnschool

Misschien is het gesprek hiermee afgedaan: je hebt gezegd wat je wou zeggen, de leerling heeft z'n verzet daartegen kunnen spuien en daar is naar geluisterd. Maar het is ook mogelijk dat de leerling tijdens het gesprek laat merken dat zijn gedrag voortkomt uit een 'probleem': bijvoorbeeld:

- hij/zij vertelt het pesten niet te kunnen laten
- de ander vraagt erom, die doet altijd zo raar...

Soms zal zo'n confronterend gesprek over gaan in een 'helpend' gesprek, waarbij je- net als in het gesprek met de zondebok- samen zoekt naar een oplossing voor het probleem van, in dit geval, de pestkop.

Aandachtspunten

1. Veel pesters beschouwen hun eigen gedrag als heel normaal. Ze zullen nogal eens hun schouders ophalen en mompelen "nou ja, dat je je daar druk over maakt..." Vaak is dat geen onwil, maar eerder een uiting van onvermogen: veel pestkoppes weten bijna niet hoe ze zich anders moeten gedragen.
Daarom zijn 2 dingen aan te bevelen:
 - Heel duidelijk zijn in de grens die je aangeeft.
 - Oppassen dat je niet de leerling afwijst maar alleen diens gedrag.
2. Het is mogelijk dat het tijdens zo'n gesprek voor de pester zelf duidelijk wordt, waar z'n gedrag uit voortkomt of mee samenhangt: eigen onzekerheid, een negatief beeld van zichzelf, of onvermogen om op een andere manier met leerlingen om te gaan. In dat geval is het zeker van belang om tijdig, in het gesprek, over te schakelen van confronteren op actief luisteren. En om samen met de leerling na te gaan of hij/zij iets aan die problemen wil doen, en hoe en door wie de leerling daarbij het beste geholpen kan worden.
3. Er zijn 'onverbeterlijke pesters': je kunt ze heel duidelijk aangeven waar de grens ligt, je kunt heel zorgvuldig luisteren naar hun verzet of verklaring, maar ze veranderen hun gedrag niet. In dat geval heeft het geen zin om het gesprek een aantal malen te herhalen, dan moeten er andere oplossingen/maatregelen bedacht worden. Praat er over met de directie of met collega's in een teambespreking.

Straf

Strafmaatregelen moeten goed uitvoerbaar zijn. Zij moeten enig ongemak veroorzaken zonder vijandig, kwetsend of vernederend te worden. Er moet onderscheid zijn tussen het gedrag en de persoon. De negatieve gevolgen moeten niet gericht zijn tegen de persoon maar tegen het ongewenste gedrag (het pesten van de klasgenoot). Daarom zal de leerkracht met duidelijke, begrijpende taal moeten uitleggen om welk gedrag de leerling straf krijgt.

De strafmaatregel moet aangepast zijn aan de leeftijd, sekse en persoonlijkheid van de leerling. Wat voor de ene leerling een onaangename ervaring is kan voor een andere leerling een prettige verpozing zijn.

Bijlage 2

Tips voor ouders

De ouders van de gepeste kinderen:

- Houdt de communicatie met uw kind open, blij in gesprek met uw kind.
- Pesten kunt u het beste direct met de leerkracht van uw kind bespreken.
- Steun uw kind in het idee dat er een einde aan het pesten komt.
- Stimuleer de leerling om naar de leerkracht te gaan.

De ouders van pesters:

- Neem het probleem van uw kind serieus.
- Probeer achter de mogelijke oorzaak te komen.
- Maak uw kind gevoelig voor wat het anderen aandoet.
- Corrigeer ongewenst gedrag en benoem het goede gedrag van uw kind.
- Maak uw kind duidelijk dat u achter de beslissing van school staat.
- Raak niet in paniek: elk kind loopt kans pester te worden.

De ouders van alle kinderen:

Hier volgen enkele adviezen om te voorkómen dat het kind gepest gaat worden, zelf gaat pesten of een meeloper wordt.

- Leer je kind voor zichzelf en anderen op te komen. Kinderen moeten al op jonge leeftijd nee durven zeggen als ze iets meemaken dat ze niet willen. Geef je kinderen gelegenheid om in het gezin te oefenen. Moedig je kinderen aan om tegen elkaar en tegen jou te zeggen wat ze wel en niet willen. Leer ze samen overleggen en onderhandelen over oplossingen.
- Leer je kinderen om hulp te vragen aan jou, aan leerkrachten en aan anderen die ze vertrouwen. Laat thuis merken dat je zelf een vraag om hulp serieus neemt. Dat betekent niet dat je de problemen van je kinderen moet oplossen, wel dat je ze daadwerkelijk steunt bij het vinden van eigen oplossingen.
- Geef je kinderen de aandacht die ze nodig hebben. Laat merken dat je het belangrijk vindt om te weten wat ze doen en waar ze zijn, zonder ze voortdurend te controleren.
- Laat je kinderen merken dat ze de moeite waard zijn. Natuurlijk krijgen kinderen ook wel eens kritiek, maar geef ze ook regelmatig een complimentje.
- Probeer conflicten binnen je gezin op te lossen door er over te praten. Kinderen leren het meest van de voorbeelden die ze krijgen.
- Laat uw kinderen kennismaken met veel verschillende mensen, gewoonten, muziek, enz.. Als je zelf respect en waardering toont voor anderen, leren je kinderen dat anderen niet 'eng' of 'raar' zijn.
- Grijp in als je merkt dat je kinderen erg agressief zijn of als je merkt dat kinderen systematisch worden buitengesloten.
- Bemoei je zo min mogelijk met de keuze van vrienden en vriendinnen. Laat je kinderen zelf beslissen met wie ze spelen en wie ze willen uitnodigen.
- Corrigeer je kind bij ongewenst gedrag en benoem goed gedrag.

Bijlage 3

Lijst met boeken over pesten

6-7-jarigen

Altijd moeten ze mij hebben
Eigen schuld, dikke bult
Ga jij maar op de gang!
Ga weg, Rik
Ik en mijn monster
Kleine Klaas en de grote vis
Pas maar op of ik eet je op
Reus Hak wil Miet in de pan
Te groot voor een noe-noe
De wraak van Ellie en Nellie

BROERE, Rien
VAN REEN, Ton
VRIENS, Jacques
DE BOER, Claudia
BEENTJES, Mathijs
VERROEN, Dolf
VANDER HEYDEN, Gil
MINNE, Brigitte
MURPHY, Jill
KROMHOUT, Rindert

8-9-10-jarigen

Benen in de kast
Daniël
Drie is te veel
De folterkamer
Hippo
Juffrouw Verdorie
Mijn neefjes zijn wolven
Morgen word ik heks
Pudding Tarzan
De tasjesdief
Treiterkoppen

VISSINGA, Heleen
VAN EMMERIK, Yvonne
TÖRNQVIST, Rita
POLAK, Eva
DE BEL, Marc
DAVID, Patricia
DE DONCKER, Wally
VERECKEN, Kathleen
KIRKEGAARD, Ole Lund
VAN HOOFT, Mieke
VAN HOOFT, Mieke

11-12-jarigen

Alles mag
De derde kans
Eigen schuld
En de groeten van groep acht
FC Appelflap
Een klap voor je kop
Later wil ik stuntman worden
Mansoor, of Hoe we Stina bijna dood kregen
Het pestactieplan
Donna Lisa
Spijt!
Pesten is laf, cyberpesten is laffer

POLAK, Eva
LINDERS, Jac
BOS, Chris
VRIENS, Jacques
FRIEDRICH, Joachim
STARK, Ulf
VERREYDT, Detty
MOEYAERT, Bart
DIDELEZ, Guy
OLDENHAVE, Mirjam
SLEE, Carry
DELVER, Bamber & HOP, Liesbeth

Filmpjes

www.teleblik.nl

Klik op de site naar *Teleblik voor primair onderwijs*

Klik links op de site naar *Thema's*

Klik op *Gevoelige thema's*

Klik onder op de site op *Pesten*

Kies uit de verschillende filmfragmenten